

Høringsnotat

Om forslag til forskrift om innkvarteringsberedskap

Høringsnotat.....	1
Om forslag til forskrift om innkvarteringsberedskap.....	1
3. Hovedinnhold i høringsnotatet.....	3
2. Forslag om forskrift om innkvarteringsberedskap	4
2.1. Gjeldende rett	4
2.1.1. EØS-avtalen	4
2.1.2. Næringsberedskapsloven	4
2.1.2.1. Plikter, kompensasjon og sanksjoner	4
2.1.2.2. Særlig om forholdet til konkurranseretten.....	5
2.2. Nærmere om forskriftsforslaget og merknader til de enkelte bestemmelsene	6
2.2.1. Forskriftens oppbygning	6
2.2.2. Forskriftens tittel, formål og virkeområde	6
2.2.2.1. Tittel.....	6
2.2.2.2. Formål.....	7
2.2.2.3. Stedlig virkeområde	7
2.2.3. Rådet for innkvarteringsberedskap	7
2.2.3.1. Oversikt.....	7
2.2.3.2. Om rådet for innkvarteringsberedskap og forholdet til departementet	8
2.2.3.3. Rådets sammensetning og oppnevning	8
2.2.3.4. Rådets oppgaver.....	8
2.2.3.5. Sekretariat	9
2.2.4. Taushetsplikt, sikkerhetsklarering og godtgjørelse.....	9
2.2.4.1. Oversikt.....	9
2.2.4.2. Sikkerhetsklarering.....	9
2.2.4.3. Taushetsplikt.....	10
2.2.4.4. Godtgjørelse	10
2.2.5. Virksomhetenes plikter	10
2.2.5.1. Om «kommersielle overnattingssteder» og «andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering»	10
2.2.5.2. Aktivitetsplikt	10
2.2.5.3. Innkvarteringsstedets ansvar	11
2.2.5.4. Opplysningsplikt	11
2.2.5.5. Plikt til å delta i øvelser	12
2.2.6. Kompensasjon.....	12
3. Økonomiske og administrative konsekvenser	13
4. Forskriftsforslaget.....	14

3. Hovedinnhold i høringsnotatet

Nærings- og fiskeridepartementet sender med dette forslag til forskrift om innkvarteringsberedskap, hjemlet i lov 16. desember 2011 nr. 65 om næringsberedskap (heretter næringsberedskapsloven) [§6](#), [§ 8](#) og [§ 17](#), jf. [delegeringsvedtak 16. juni 2017 nr. 820](#) på høring.

Forskriften skal bidra til å øke tilgjengeligheten på innkvartering, husly og innlosjering i kriser gjennom samarbeid mellom offentlige myndigheter og næringslivet.

Forskriften blir blant annet gitt på bakgrunn av risikoen for økt migrasjon og flyktningstrømmer grunnet sikkerhetspolitisk usikkerhet, men er tenkt å dekke alle tilfeller der det oppstår et behov for innkvartering av store menneskemengder, som for eksempel ved en masseevakuering i Norge grunnet et militært angrep.

Med forskriften får man blant annet etablert et eget næringsberedskapsråd for innkvartering. Å få på plass en forskrift i forkant av en eventuell krise vil skape større forutsigbarhet for aktørene i overnattingsbransjen samt de andre næringsaktørene som kan bli berørt.

Fra før av har Nærings- og fiskeridepartementet gitt forskrifter for bygg- og anleggsberedskap og drivstoffsberedskap. Nærings- og fiskeridepartementet har vurdert mulighetene for å lage en generell forskrift som skal kunne dekke alle bransjene hvor vi har næringsberedskapsråd, men også andre bransjer hvor det kan bli aktuelt å opprette næringsberedskapsråd i fremtiden. Det er ansett for å være lite hensiktsmessig, da det blant annet vil kunne være vesentlige nyanser mellom de ulike nærings- og bransjeområdene, og det vil kunne være behov for nærmere presiseringer på de enkelte områdene. Som for eksempel § 10 i forskriftsforslaget som konkretiserer innkvarteringsstedets ansvar noe nærmere.

Det er vurdert og diskutert med aktører i overnattingsbransjen om det ville vært mulig å formalisere det privat-offentlige samarbeidet i en samarbeidsavtale, men vi mener det vil være hensiktsmessig og nødvendig med pålegg om samarbeid i form av en forskrift hjemlet i næringsberedskapsloven. Hovedgrunnen til dette er at «innkvarteringsberedskap» ikke retter seg mot en klar og avgrenset krets med virksomheter. Det kan bli aktuelt å koble på aktører som driver med andre former for virksomhet, men som besitter ressurser eller bygningsmasse som kan brukes til innkvartering. En forskrift har dermed et større virkeområde og er mer fleksibel ift. endringer i «overnattingsbransjen».

Det er næringsministeren som har sektoransvaret for overnattingsbransjen. I tråd med ansvarsprinsippet vil det derfor kun være Nærings- og fiskeridepartementet som skal kunne iverksette tiltak etter denne forskriften.

2. Forslag om forskrift om innkvarteringsberedskap

2.1. Gjeldende rett

2.1.1. EØS-avtalen

Samarbeid mellom staten og det private vil hovedsakelig falle inn under EØS-avtalens virkeområde, gjennomført i EØS-loven. EØS-avtalen er ikke til hinder for tiltak som Norge anser som «nødvendig for å hindre spredning av opplysninger som er i strid med dens vesentlige sikkerhetsinteresser», jf. EØS-avtalen artikkel 123 bokstav a, eller «vesentlig for sin sikkerhet i tilfelle av alvorlig indre uro som truer den offentlige orden, i krigstid eller ved alvorlig internasjonal spenning som innebærer en fare for krig, eller for å oppfylle forpliktelser den har påtatt seg med sikte på å opprettholde fred og internasjonal sikkerhet», jf. EØS-avtalen artikkel 123 bokstav c.

Terskelen for å anvende unntaksbestemmelsen i EØS-avtalens artikkel 123 er høy, men forskriften skal kun anvendes i krisesituasjoner, som for eksempel ved store flyktningstrømmer til Norge eller masseevakuering. Det legges derfor til grunn at unntakene i EØS-avtalen artikkel 123 dekker formålet og hensikten med forslaget til forskrift om innkvarteringsberedskap.

2.1.2. Næringsberedskapsloven

2.1.2.1. Plikter, kompensasjon og sanksjoner

Næringsberedskapsloven har som formål å «avhjelpe forsyningsmessige konsekvenser av kriser ved å styrke tilgangen på varer og tjenester» mv., jf. § 1. Dersom det foreligger etterspørselssjokk, tilbudssvikt eller logistikkbrist, og det er nødvendig å sørge for at befolkningens behov, det militære forsvarets behov, allierte militære styrkers behov i Norge eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester dekkes, kan det gis nærmere forskrifter om næringsdrivendes plikter, jf. næringsberedskapsloven § 6 første ledd. I bestemmelsens bokstav a til j er det presisert hvilke tiltak som det kan gis nærmere bestemmelser om i forskrift. Det kan eksempelvis gjelde en plikt for næringsdrivende til å levere eller fremstille varer eller yte tjenester til bestemte formål eller bestemte mottakere, jf. næringsberedskapsloven § 6 første ledd bokstav b, eller en plikt for næringsdrivende til å delta i særskilte organer som er opprettet for å bidra til å sikre tilgangen på varer og tjenester i kriser, jf. næringsberedskapsloven § 6 bokstav g.

Det følger av forarbeidene at forskrifter gitt i medhold av næringsberedskapsloven om forberedelser for slike tiltak kan gis uten at krise har materialisert seg, jf. Prop. 111 L (2010–2011) kapittel 15. En krise trenger heller ikke å være nært forestående. For å gi bestemmelser om forberedende tiltak er det tilstrekkelig at det er en generell risiko for en krise, som oppfyller vilkårene i næringsberedskapsloven § 6.

Når det på grunn av risiko for tilbudssvikt, etterspørselssjokk eller logistikkbrist er nødvendig å sørge for at befolkningens behov, det militære forsvarets behov, allierte militære styrkers

behov i Norge eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester dekket, kan det fattes «vedtak om særskilte tiltak» eller «vedtak om forberedelser til særskilte tiltak», jf. næringsberedskapsloven § 8 første ledd. I forskrift kan det gis nærmere bestemmelser om myndighet til og vilkår for å fatte vedtak om særskilte tiltak, jf. næringsberedskapsloven § 8 annet ledd. Lovens system er altså at særskilte vedtak fattes med hjemmel i forskrifter. Næringsberedskapsloven § 10 er primært ment å gi en form for hastekompetanse i de tilfeller hvor det av en eller annen grunn ikke er tid til å få på plass en samarbeidsavtale eller forskrift. Den kan også brukes i tilfeller hvor departementet ikke rekker å fatte vedtak med hjemmel i forskrift.

Næringsdrivende plikter å gi opplysninger til beredskapsformål, jf. næringsberedskapsloven § 15 første ledd. Etter lovens § 16 plikter organet som mottar opplysningene å sikre at færrest mulig får tilgang til disse.

Kongen kan gi bestemmelser om at opplysninger kan innhentes fra offentlige myndigheter, jf. næringsberedskapsloven § 15 første ledd annet punktum. Det følger av tredje ledd i bestemmelsen at opplysningsplikten gjelder uten hinder av taushetsplikt. Lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 13 første ledd nr. 2 pålegger ansatte i forvaltningen taushetsplikt om forhold som gjelder tekniske innretninger og fremgangsmåter, samt drifts- eller forretningsforhold, som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningen angår. Bestemmelsen tar sikte på å hindre spredning av forretningshemmeligheter som kan føre til tap for bedriften eller som kan utnyttes på annet vis.

Økonomiske utgifter og/eller tap næringsdrivende påføres ved forberedelser til, og gjennomføring av, særskilte tiltak, skal kompenseres etter bestemmelser fastsatt av Kongen, jf. næringsberedskapsloven § 17. Partene kan kreve at kompensasjon etter § 17 skal fastsettes ved skjønn etter reglene i skjønnsprosessloven, jf. næringsberedskapsloven § 18. Videre gir næringsberedskapsloven regler om tvangsmulkt, overtredelsesgebyr og straff ved brudd og overtredelser, næringsberedskapsloven §§ 19, 20 og 21. Ved delegeringsvedtak av 16. juni 2017, ble Kongens kompetanse etter næringsberedskapsloven §§ 6, 8 og 17, delegert til blant andre Nærings- og fiskeridepartementet.

2.1.2.2. Særlig om forholdet til konkurranseloven

Konkurranseloven gjelder i utgangspunktet ved anvendelse av næringsberedskapsloven. Næringsberedskapsloven § 13 annet punktum gir Kongen adgang til å gjøre unntak fra konkurranselovens bestemmelser når det er nødvendig av hensyn til gjennomføringen av særskilte tiltak.

Dersom det skulle oppstå behov for gjennomføring av handlinger med beredskapsformål som er forbudt etter konkurranseloven, gir bestemmelsen i § 13 mulighet å sikre at foretakene kan ivareta beredskapshensynet uten å bryte konkurranseloven, jf. Prop. 111 L (2010–2011) side 57. Kompetansen til å gjøre unntak er ikke delegert til Nærings- og fiskeridepartementet.

På tross av et unntak fra konkurranseloven, kan virksomhetene likevel rammes av EØS-konkurransereglene. En grunnleggende forutsetning for dette er at ordningen merkbart kan påvirke handelen mellom Norge og andre EØS-land (samhandelspåvirkning).

EØS-konkurranseloven § 6 første ledd gir norske konkurransemyndigheter hjemmel til blant annet å håndheve EØS-avtalen artikkel 53. Bestemmelsen har tilnærmet lik ordlyd som konkurranseloven § 10, om forbud mot konkurransebegrensende avtaler mellom foretak. EØS-avtalen artikkel 53 tilsvarer Traktaten om den europeiske unions virkemåte (TEUV) artikkel 101. Doktrinen om «state compulsion», som innebærer ansvarsfritak for foretak som er pålagt handlinger som er i strid med konkurransereglene, er innfortolket i TEUV artikkel 101 og 102 – tilsvarende EØS-avtalen artikkel 53 og 54. Unntaket er relativt snevert, og forutsetter i praksis at foretakene er underlagt en forpliktelse som medfører at de ikke har noe valg med hensyn til hvordan de vil innrette seg i sin markedsadferd. Unntaket er utformet med utgangspunkt i at foretakenes atferd i slike tilfeller ikke skyldes deres forretningsmessige autonomi, men offentlig regulering, se NOU 2012: 7 *Mer effektiv konkurranselov* punkt 10.1.2.

Innenfor EU-/EØS-retten vil man måtte vurdere om et samarbeid er lovlig, selv om det strider mot konkurranserettenens samarbeidsforbud. Dette gjøres ved å undersøke om bedriftene var forpliktet til å samarbeide gjennom et statlig pålegg. Et tilsvarende unntak som følger av «state compulsion»-doktrinen i EU-/EØS-retten, kan ikke uten videre legges til grunn når det gjelder den norske konkurranseloven. Spørsmålet om et myndighetspålagt samarbeid kan unntas forbudet mot konkurransebegrensende samarbeid i konkurranselovens § 10, må løses etter alminnelige rettskildeprensipp om motstrid («kollisjonsprinsipper»). Det vises i denne sammenheng til utvalgets vurderinger i NOU 2012:7 *Mer effektiv konkurranselov* punkt 10.1.2 og 10.1.3, hvor det forutsettes at reguleringer som forutsetter adferd i strid med konkurranselovens forbudsbestemmelser gis på en måte som gjør at konkurranselovens bestemmelser må vike for andre bestemmelser etter alminnelige kollisjonsprinsipper.

2.2. Nærmere om forskriftsforslaget og merknader til de enkelte bestemmelsene

2.2.1. Forskriftens oppbygning

Forskriftsforslaget består av 14 paragrafer. §§ 1 og 2 omhandler forskriftens formål og virkeområde. I §§ 3–8 er det bestemmelser om Rådet for innkvarteringsberedskap. Relevante virksomheters plikter beskrives i §§ 9–12. I § 13 gis det bestemmelser om kompensasjon. Til slutt gis bestemmelsen om ikrafttredelse i § 14.

2.2.2. Forskriftens tittel, formål og virkeområde

2.2.2.1. Tittel

Forskriftsforslaget har tittelen «forskrift om innkvarteringsberedskap». Tittelen er kortere enn tilsvarende forskrift for drivstoffnæringen, men følger samme stil som tilsvarende forskrift for bygg- og anleggsberedskap.

Begrepet «innkvarteringsberedskap» er brukt, da det viser til de aktuelle virksomhetene som omfattes av forskriften. Innkvartering er ikke en klart avgrenset «næring», slik tilfellet er i drivstoff-, dagligvare- eller bygg- og anleggsbransjen. Selv om begrepet historisk er knyttet til forlegning av militære styrker, vil en alminnelig forståelse i dag innebære det å gi midlertidig husly og losji. Innkvartering er også brukt i utlendingsloven §§ 95, 96, 106d, 107 og 107a, og arbeidsmiljøloven §§ 1-7 og 4-4, og synes å være et dekkende begrep for å beskrive det å gi midlertidig husly. På denne bakgrunn har Nærings- og fiskeridepartementet i samråd med Justis- og beredskapsdepartementet konkludert med at begrepet «innkvartering» vil være den mest dekkende tittelen på forskriften.

2.2.2.2. Formål

Forslag til bestemmelsens formål er gitt i § 1. Utgangspunktet for utformingen er næringsberedskapsloven §§ 1 og 6. Forskriftsforslaget skal sikre tilgangen på midlertidig husly i kriser, for å sørge for at befolkningens behov, det militære forsvarets behov, allierte militære styrkers behov i Norge eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester dekkes. Forskriftsforslaget gir det rettslige grunnlaget for iverksetting av nødvendige tiltak gjennom samarbeid mellom offentlige myndigheter og næringsdrivende som besitter ressurser eller bygningsmasse som kan brukes til innkvartering.

Begrepet «kriser» i forslaget § 1 første ledd skal forstås på samme måte som krisebegrepet i næringsberedskapsloven § 4, det vil si «etterspørselssjokk», «tilbudssvikt» og/eller «logistikkbrist», jf. næringsberedskapsloven §§ 5 og 6.

Planleggingen og tiltakene skal være dimensjonert ut fra de til enhver tid gjeldende nasjonale trusselvurderinger, beredskapsmessige planleggingsforutsetninger og den aktuelle situasjonen, jf. forslaget § 1 annet ledd. Dette innebærer at beredskapsarbeidet må være forholdsmessig og tilpasset den aktuelle situasjonen og risikoen for at en kritisk situasjon skal materialisere seg.

2.2.2.3. Stedlig virkeområde

Det geografiske virkeområdet presiseres i forslaget § 2. Det vurderes som unødvendig å utvide forskriftens stedlige virkeområde utover utgangspunktet i næringsberedskapsloven § 3. Det foreslås derfor at forskriften gis samme geografiske virkeområde som hjemmelsloven.

Forskriften foreslås med det å gjelde på norsk territorium og på kontinentalsokkelen, jf. næringsberedskapsloven § 3. For Svalbard, Jan Mayen og bilandene gjelder loven i det omfang og med de stedlige tilpasninger Kongen bestemmer.

2.2.3. Rådet for innkvarteringsberedskap

2.2.3.1. Oversikt

Det foreslås bestemmelser om rådets sammensetning, oppnevning og oppgaver, samt sekretariatet i forskriften §§ 3–6. Forslaget er gitt med hjemmel i næringsberedskapsloven § 6 bokstav g, som pålegger næringsdrivende en plikt til å delta i særskilte organer som opprettes for å bidra til å sikre tilgangen på varer og tjenester i kriser.

2.2.3.2. Om rådet for innkvarteringsberedskap og forholdet til departementet

Rådets hovedoppgaver og forholdet til departementet fremgår av forslaget § 3. Det skal være et rådgivende organ for departementet i spørsmål om midlertidig husly og innlosjering.

Rådet er en integrert del av departementets kriseorganisasjon.

2.2.3.3. Rådets sammensetning og oppnevning

Bestemmelser om rådets sammensetning og oppnevning fremgår av forslaget § 4. Det følger av første ledd første punktum at det er departementet som oppnevner rådets medlemmer. Rådet består av faste medlemmer med personlige varamedlemmer. Medlemmene kan utnevnes fra selskaper som driver med kommersiell overnattingsvirksomhet og bransjeorganisasjoner etter forslag fra selskapene selv, jf. første ledd annet punktum.

Det presiseres i forslaget § 4 første ledd tredje punktum at oppnevnte medlemmer plikter å delta. Rådets sammensetning bør være hensiktsmessig med hensyn til de oppgavene som skal løses både innenfor rådgivning og krisehåndtering, jf. forslag til fjerde punktum.

Departementet mener at det ikke er nødvendig å detaljregulere antall medlemmer som skal inngå i rådet og aktørene vil kunne endre seg over tid.. Det er viktig med en viss fleksibilitet for å kunne ha et råd hvor medlemsantallet kan tilpasses det konkrete behovet. Departementet kan bestemme at det opprettes undergrupper, eller at bare deler av rådet innkalles til særskilte møter, jf. § 4 første ledd femte punktum. Hvorvidt denne adgangen skal benyttes, beror på en faglig hensiktsmessighetsvurdering som departementet tillegges kompetanse til å foreta.

Ved behov kan departementet utpeke medlemmer og varamedlemmer fra miljøer med spesialkompetanse eller med spesielle ressurser til tids- eller oppgavebegrenset deltagelse i rådet, jf. forslaget § 4 annet ledd. Bestemmelsen gir en fleksibel tilnærming til hvem som skal kunne delta i rådet, og gir rom for å tilpasse rådets kompetanse til det aktuelle behovet.

Videre foreslås det at rådet konstituerer seg selv. Leder- og nestlederfunksjonen i rådet går på omgang blant medlemmene etter nærmere kriterier fastsatt av rådet selv, jf. forslaget § 4 tredje ledd.

Regler om fritak fra plikter for personell som faller inn under forskriftens bestemmelser, foreslås regulert av gjeldende regler for fremmøte i forsvaret ved mobilisering, jf. forslaget § 4 fjerde ledd. Det vil være de til enhver tid gjeldende bestemmelser om verneplikt som gjelder.

2.2.3.4. Rådets oppgaver

Rådets oppgaver fremgår av forslaget § 5. Bestemmelsene gis med hjemmel i næringsberedskapsloven § 6 første ledd bokstav f, som åpner for å gi forskrifter om plikt for næringsdrivende til å gjennomføre eller bidra til gjennomføring av analysearbeid og utredninger knyttet til leveringssikkerhet.

Rådet skal bistå departementet og gi råd ved behov (bokstav a). Rådet skal peke ut konkrete områder som bør utredes nærmere dersom aktuelle trussel- og risikovurderinger tilsier det (bokstav b). Rådet skal bistå departementet i utarbeidelsen av analyser og utredninger (bokstav c). Rådet skal bistå departementet ved å avgi høringsuttalelser om faglige spørsmål av betydning for innkvarteringsberedskapen (bokstav d). Rådet vil i disse sammenhengene gi råd om politikktutvikling. Rådet skal vurdere kritiske situasjoner, inklusiv å ta fortløpende stilling til konkrete forholds betydning og eventuelle innvirkning på næringens beredskap (bokstav e). Rådet skal finne frem til ressurser det er behov for i kritiske situasjoner (bokstav f).

2.2.3.5. Sekretariat

Sekretariatsfunksjonen reguleres i forslaget § 6. Departementet utgjør rådets sekretariat. Sekretariatsoppgavene omfatter blant annet innkalling til møter, skriving av referat, praktisk tilrettelegging og forberedelser av saker.

2.2.4. Taushetsplikt, sikkerhetsklarering og godtgjørelse

2.2.4.1. Oversikt

Næringsberedskapsloven § 6 bokstav g gir hjemmel til å gi forskrift om at næringsdrivende, næringsorganisasjoner eller -sammenslutninger plikter å delta i særskilte organer som er opprettet eller opprettes for å bidra til å sikre tilgangen på varer og tjenester i kriser.

Det er påregnelig at medlemmene i Rådet vil få tilgang på informasjon som er unntatt offentlighet, underlagt taushetsplikt og sikkerhetsgradert, jf. lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven – sikkl.) § 5-3. Etter sikkl. § 1-2 første ledd gjelder loven for statlige organer. Alle som får tilgang til sikkerhetsgradert informasjon som ledd i arbeidet eller tjenesten for en virksomhet som omfattes av loven, har taushetsplikt om innholdet, jf. sikkl. § 5-4 andre ledd. Departementet understreker at alle opplysninger skal behandles i tråd med taushetsplikten som følger av forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2, jf. omtalen under punkt 2.1.2.1.

Departementet mener at det må kunne forutsettes at krav om sikkerhetsklarering og taushetsplikt har en tilstrekkelig saklig sammenheng med hjemmelen for opprettelse av et slikt råd, opprettet og integrert i departementets kriseorganisasjon, og at nevnte lovbestemmelse følgelig gir hjemmel for å stille krav om taushetsplikt og sikkerhetsklarering til medlemmer av rådet.

2.2.4.2. Sikkerhetsklarering

Krav om sikkerhetsklarering fremgår av forslaget § 7 første ledd. Medlemmer, varamedlemmer og observatører i rådet for innkvarteringsberedskap skal være sikkerhetsklarert for «hemmelig» etter sikkl. § 8-2 andre ledd. Tilsvarende gjelder enhver som deltar i konkrete utredningsoppgaver, planleggingsoppgaver eller lignende innenfor rådets oppgaver.

2.2.4.3. Taushetsplikt

Taushetsplikten reguleres av forslaget § 7 annet ledd. Rådets medlemmer, varamedlemmer og observatører er underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13, se omtalen underpunkt 2.1.2.1.

2.2.4.4. Godtgjørelse

Regler om godtgjørelse fremgår av forslaget § 8. Rådets medlemmer og varamedlemmer godtgjøres etter ordinære regler for offentlig oppnevnte utvalg. Bestemmelsen er en henvisning til de enhver tid gjeldende retningslinjer og satser for godtgjøring i Statens personalhåndbok.

2.2.5. Virksomhetenes plikter

2.2.5.1. Om «kommersielle overnattingssteder» og «andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering»

Enkelte næringsberedskapsområder lar seg lett avgrense til å regulere den enkelte «næringen», som for eksempel drivstoffnæringen eller bygg- og anleggsnæringen. Formålet med den aktuelle forskriften er å skaffe til veie innkvarteringskapasitet. Dette er ikke avgrenset til en enkelt næring, som hotellnæringen.

For å løse dette foreslås det for det første å bruke virksomheter, som leverer overnattingstjenester i sin primærvirksomhet. Dette vil omfatte hoteller, moteller, vandrerhjem, turisthytter, leirsteder og så videre.

For det andre kommer de virksomhetene som ikke primært leverer overnattingstjenester. Dette vil kunne være konferansehaller, private idrettshaller og andre provisoriske innkvarteringsløsninger basert på bygninger som kan brukes til innkvartering. Disse virksomhetene omfattes i forskriften av begrepet «andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering». Det understrekes at dette ikke er en gruppe virksomheter som nødvendigvis vil gjøre seg kjent med forskriften på eget initiativ, eller som kan sammenstilles på en måte som legger til rette for kommunikasjon. Samtidig antas det at det er enkelte virksomheter som er mer aktuelle enn andre å benytte seg av i forbindelse med en flyktningkrise. Ved internt fordrevne eller behov for innkvartering på grunn av ulykker av forskjellig art vil det tenkes at kommunikasjon opprettes ved behov.

Forskriften retter seg mot næringsdrivende. Dette gjenspeiles av ordlyden «kommersielle overnattingssteder» samt ordlyden «andre virksomheter». Det betyr at forskriften i utgangspunktet ikke gjelder eiere av private fritidsboliger som formidles via fritidsboligformidling såfremt de ikke driver utleie i en slik skala at de må regnes som næringsdrivende.

2.2.5.2. Aktivitetsplikt

Næringsberedskapsloven §§ 6 og 8 gir hjemmel til å gi nærmere forskrift eller fatte vedtak når det foreligger risiko for etterspørselssjokk, tilbudssvikt eller logistikkbrist. I medhold av næringsberedskapsloven § 8 kan Kongen i forskrift gi nærmere bestemmelser om myndighet til og vilkår for å fatte vedtak om særskilte tiltak. Kompetansen er delegert til Nærings- og

fiskeridepartementet. I det følgende forslås bestemmelser om myndighet og vilkår for å særskilte vedtak.

Virksomhetenes plikt til å stille innkvarteringsressurser til rådighet reguleres av forslaget § 9 første ledd. Dersom vilkårene for å fatte vedtak om særlige tiltak etter næringsberedskapsloven er oppfylt, kan selskaper og underleverandører pålegges å stille ressurser til disposisjon for myndighetene og utføre tjenester. Bestemmelsen er ikke begrenset til å gjelde selskapene som er representert i rådet, men samtlige selskaper som driver kommersiell overnattingsvirksomhet, underleverandører til slike selskaper og virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering.

Det presiseres at departementet har en plikt til å varsle rådet når bestemte ressurser kreves stilt til rådighet i krisesituasjoner og departementet på forhånd er klar over at dette vil kunne bli aktuelt. Rådets medlemmer skal i disse situasjonene videreformidle slike krav til sine respektive selskaper og andre berørte aktører, jf. forslaget til § 9 annet ledd annet punktum. Rådet må, i den grad det er nødvendig, samarbeide med andre kriseorganisasjoner, jf. forslaget til § 9 annet ledd tredje punktum. Selskapene skal så langt som mulig oppfylle pliktene etter forskriften ved normal organisering og kontakt med offentlige myndigheter, jf. forslaget til § 9 tredje ledd.

2.2.5.3. Innkvarteringsstedets ansvar

Det er den enkelte virksomhet, som pålegges å stille nødvendig innkvartering til rådighet, som skal sikre at innkvarteringen er nøktern, men forsvarlig og at den sikrer beboernes grunnleggende behov og den enkeltes behov for trygghet, jf. forslaget § 10.

Innkvarteringsstedet skal blant annet:

- tilby beboerne en seng å sove i og tilgang til låsbare bad og toalett
- tilby fellesarealer for sosialt samvær tilpasset kjønn og alder, herunder lokaler for barns lek og aktiviteter
- sikre beboerne næringsrik, variert og tilstrekkelig mat
- sikre tilstrekkelig renhold og avfallshåndtering av lokalene
- holde oversikt over hvilke beboere som bor i innkvarteringen, og på hvilket rom.
- sikre tilfredsstillende brannvern og trygghet/sikkerhet i tråd med ordinære rutiner på innkvarteringsstedet
- gi informasjon til beboerne om forhold knyttet til innkvarteringen og lokalmiljøet.

De øvrige kravene til innkvarteringsstandard vil måtte fremgå av modellavtaler mellom UDI og den aktuelle virksomhet.

Sektormyndighetene på sin side er ansvarlige for å sikre nødvendige tjenester til beboerne i tråd med sektoransvaret, utover kravene til innkvartering som er presisert over. Hvilke tjenester det er behov for, vil avhenge av den aktuelle krisesituasjonen.

2.2.5.4. Opplysningsplikt

Etter næringsberedskapsloven § 15 første ledd første punktum har næringsdrivende plikt til å gi opplysninger til beredskapsformål. Opplysningsplikten gjelder uten hensyn til taushetsplikt. Videre gir næringsberedskapsloven § 6 bokstav d hjemmel til å gi forskrift om plikt for

næringsdrivende til å gi, og så langt som mulig dokumentere informasjon, herunder informasjon om varebeholdninger, rullering, produksjon, omsetning, transport og lagring, logistikk, regnskap m.m.

Særtilpasninger av aktørenes opplysningsplikt er gjort i forslaget § 11. Forslagets § 11 første punktum slår fast at selskaper som driver kommersiell overnattingsvirksomhet, andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering og bransjeorganisasjoner skal gi departementet all informasjon som er nødvendig for planlegging og gjennomføring av krisehåndtering. Departementet bestemmer hvilken informasjon som er nødvendig for formålet.

Opplysningsplikten gjelder også den informasjonen som departementet trenger for å etablere og vedlikeholde en oversikt over aktuelle virksomheter og deres organisering, jf. forslaget § 11 annet punktum. Når departementet krever det, skal selskapene informere om egne og samarbeidende virksomheters ressurser etter kriterier og spesifikasjoner fastsatt av departementet.

Departementet understreker at alle opplysninger skal behandles i tråd med taushetsplikten som følger av forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2, jf. omtalen under punkt 2.1.2.1. Næringsberedskapsloven § 16 bestemmer videre at drifts- og forretningshemmeligheter avgitt etter loven kun skal brukes til beredskapsformål. Organet som mottar opplysningene, skal sikre at færrest mulig får tilgang til opplysningene. Taushetsplikten gjelder uavhengig av om det er offentlige ansatte eller medlemmer av rådet som får tilgang til opplysningene som er underlagt taushetsplikten.

2.2.5.5. Plikt til å delta i øvelser

Plikten til å delta i øvelser er regulert forslaget § 12. Næringsberedskapsloven § 6 bokstav h gir hjemmel for å gi en plikt i forskrift for næringsdrivende til å planlegge eller delta i planlegging og gjennomføring av øvelser og annen opplæring i krisehåndtering. For å sikre at kompetansen innenfor innkvarteringsberedskapen opprettholdes, kan departementet pålegge selskapene og deres representanter å delta i øvelser og opplæring, jf. forslaget § 12 første punktum.

2.2.6. Kompensasjon

Regler om kompensasjon til selskapene foreslås i § 13. Næringsberedskapsloven § 17 slår fast at næringsdrivendes økonomiske meromkostninger eller tap ved forberedelser til, og gjennomføring av særskilte tiltak skal kompenseres etter bestemmelser fastsatt av Kongen. Kompetansen er delegert til blant annet Nærings- og fiskeridepartementet. Departementet foreslår slike bestemmelser.

Når det fattes vedtak om pålegg etter forslaget til forskriften, skal selskapene kompenseres etter regning, jf. § 13 første ledd. Formuleringen «etter regning» innebærer at selskapene/aktørene selv må fremme et krav. Den myndigheten som presenterer behovet for de aktuelle ressursene, skal erstatte dokumenterte direkte tap og merkostnader. Det omfatter også tapte inntekter. Det er presisert at én av partene kan kreve skjønnsmessig beregning ut fra bestemmelsene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslaget legger opp til at rådets medlemmer og varamedlemmer godtgjøres etter ordinære regler for offentlig oppnevnte utvalg. Det fremgår av statens personalhåndbok for 2023 punkt 10.14.2 at veiledende satser for utvalgsgodtgjøring fra 1. januar 2023 er kr 660 pr. time for utvalgsleder og kr 518 pr. time for øvrige medlemmer. Forslagets føring er at det minst skal holdes ett møte i året. Med en slik møtehyppighet, med et råd på ti personer, hvorav én gis ledergodtgjørelse, og medlemmene godtgjøres for fire timer (inkludert forberedelser), vil de årlige utgiftene til dette bli om lag 21 300 kroner.

For departementet vil det administrative arbeidet i forbindelse med sekretariatsfunksjonen kunne tilsvare om lag ett ukesverk.

Forslaget legger opp til at selskapene skal kompenseres for særskilte tiltak eller vedtak om forberedelse til særskilte tiltak etter denne forskriften. Et forsøk på å foreta en beregning av kostnadene i forbindelse med utbetaling av slik kompensasjon, vil være umulig. Krisesituasjoner som kan kunne gjøre tiltak etter forslaget aktuelle, vil variere i omfang og bredde. Utgifter til slik kompensasjon vil også variere.

Det fremgår av punkt 2.2.5.3 at «*sektormyndighetene på sin side er ansvarlige for å sikre nødvendige tjenester til beboerne i tråd med sektoransvaret*». Forskriften vil derfor kunne innebære økte kostnader for kommunene.

4. Forskriftsforslaget

Forskrift om innkvarteringsberedskap

Hjemmel: Fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet (dato) med hjemmel i [lov 16. desember 2011 nr. 65](#) om næringsberedskap (næringsberedskapsloven) [§ 6](#), [§ 8](#) og [§ 17](#), jf. [delegeringsvedtak 16. juni 2017 nr. 820](#).

§ 1 Formål

Formålet med forskriften er å sikre tilgangen til innkvartering, midlertidig husly og innlosjering i kriser for å sørge for at befolkningens behov, det militære forsvarets behov, allierte militære styrkers behov i Norge eller internasjonale forpliktelser knyttet til tjenester dekkes. Forskriften skal gi grunnlag for iverksetting av nødvendige tiltak gjennom samarbeid mellom offentlige myndigheter og næringsdrivende.

Planleggingen og tiltakene skal være dimensjonert ut fra de til enhver tid gjeldende nasjonale trusselvurderinger, beredskapsmessige planleggingsforutsetninger og den aktuelle situasjonen.

§ 2 Stedlig virkeområde

Forskriften gjelder på norsk territorium og kontinentalsokkel.

§ 3 Rådet for innkvarteringsberedskap

Rådet for innkvarteringsberedskap er et rådgivende organ for departementet i spørsmål om innkvartering, midlertidig husly og innlosjering. Rådet inngår i departementets beredskapsorganisasjon.

§ 4 Sammensetning og oppnevning av rådet

Departementet oppnevner medlemmer til rådet. Rådet består av faste medlemmer med personlige varamedlemmer fra virksomheter som driver kommersiell overnattingsvirksomhet, virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering og fra bransjeorganisasjoner etter forslag fra selskapene selv. Oppnevnte medlemmer har møteplikt i rådet. Rådets sammensetning bør være hensiktsmessig med hensyn til de oppgavene som skal løses både innenfor rådgivning og krisehåndtering. Departementet kan bestemme at det opprettes undergrupper eller at bare deler av rådet innkalles til særskilte møter.

Ved behov kan departementet utpeke medlemmer og varamedlemmer fra miljøer med spesialkompetanse eller med spesielle ressurser til tids- eller oppgavebegrenset deltagelse i rådet.

Rådet konstituerer seg selv. Leder- og nestlederfunksjonen i rådet går på omgang blant medlemmene etter nærmere kriterier fastsatt av rådet selv.

For personell som faller inn under forskriftens bestemmelser, søkes fritak etter gjeldende regler for fremmøte i forsvaret ved mobilisering.

§ 5 Rådets oppgaver

Rådet skal bistå departementet med

- a) råd ved behov,
- b) utpeking av konkrete områder som bør utredes nærmere med utgangspunkt i aktuelle trussel- og risikovurderinger og andre utfordringer,
- c) utarbeidelse av analyser og utredninger,
- d) å avgjøre høringsuttalelser om faglige spørsmål av betydning for innkvarteringsberedskap,
- e) vurdering av kritiske situasjoner, og
- f) å finne frem til ressurser det er behov for.

§ 6 Sekretariat

Departementet holder sekretariat for rådet.

§ 7 Sikkerhetsklarering og taushetsplikt

Medlemmer, varamedlemmer og observatører i rådet for innkvarteringsberedskap skal være sikkerhetsklarert for minst nivå HEMMELIG etter sikkerhetsloven. Tilsvarende gjelder enhver som deltar i konkrete utredningsoppgaver, planleggingsoppgaver eller lignende innenfor rådets oppgaver.

Rådets medlemmer, varamedlemmer og observatører er underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13.

§ 8 Godtgjørelse

Rådets medlemmer og varamedlemmer godtgjøres etter ordinære regler for offentlig oppnevnte utvalg.

§ 9 Kommersielle overnattingssteder og andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering sine plikter

I situasjoner hvor det foreligger risiko for etterspørselssjokk, tilbudssvikt eller logistikkbrist, kan departementet i medhold av næringsberedskapsloven § 6 eller § 8 pålegge kommersielle overnattingssteder og andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering og underleverandører til slike selskaper å stille nødvendige innkvarteringsressurser til rådighet.

Dersom det på forhånd er kartlagt at det kan bli behov for bestemte innkvarteringsressurser i krisesituasjoner, skal departementet varsle rådet når innkvarteringsressursene kreves stilt til rådighet. Rådets medlemmer videreformidler slike krav til sine respektive selskaper og andre berørte aktører. I den grad det er nødvendig, skal rådet samarbeide med andre kriseorganisasjoner.

Selskapene skal så langt som mulig oppfylle pliktene etter forskriften ved normal organisering og kontakt med offentlige myndigheter.

§ 10 Innkvarteringsstedets ansvar

Virksomheten skal sikre at innkvarteringen er nøktern, men forsvarlig og sikre beboernes grunnleggende behov og den enkeltes behov for trygghet.

§ 11 Opplysningsplikt

Selskaper som har overnattingsvirksomhet og andre virksomheter med bygningsmasse som kan brukes til innkvartering, skal gi departementet alle opplysninger som er nødvendige for planlegging og gjennomføring av krisehåndtering. Dette gjelder også den informasjonen som departementet trenger for å etablere og vedlikeholde en oversikt over innkvarteringsressurser, samt deres organisering. Når departementet krever det, skal selskapene informere om egne og samarbeidende virksomheters ressurser etter kriterier og spesifikasjoner fastsatt av departementet.

§ 12 Øvelser

For å sikre at kompetansen innenfor innkvarteringsberedskapen opprettholdes kan departementet pålegge selskapene og deres representanter å delta i øvelser og opplæring.

Medlemmene av rådet må påregne opplæring og årlige øvelser.

§ 13 Kompensasjon

Når det fattes vedtak om pålegg etter forskriftens § 9 eller §12, skal selskapene kompenseres etter regning.

Myndigheten som krever de aktuelle ressursene, skal erstatte selskapets dokumenterte direkte tap (inklusive tapte inntekter) og merkostnader. Hver av partene kan alene kreve skjønnsmessig beregning ut fra bestemmelsene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker.

§ 14 Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft dd. måned 202X.